

Predlog platforme za učešće delegacije koju predvodi ministar ljudskih i manjinskih prava Fatmira Gjeke na odbrani Trećeg periodičnog izvještaja Crne Gore na 88. zasjedanju Komiteta za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena CEDAW - 15. maj 2024

1. Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena - CEDAW

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, poznata i pod nazivom Ženska konvencija, usvojena je na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija 18. decembra 1979. godine, kao prvi sveobuhvatni međunarodno priznati dokument o pravima žena. Na snagu je stupila, kao međunarodni ugovor, 3. septembra 1981. godine, nakon što ju je ratifikovalo dvadeset zemalja.

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama je sastavni dio nacionalnog zakonodavstva (član 9 Ustava Crne Gore), te se primjenjuje direktno i ima prioritet nad domaćim zakonima.

Ova Konvencija u suštini sadrži međunarodnu povelju o pravima žena. Konvencija pruža osnovu za ostvarivanje jednakosti između žena i muškaraca kroz osiguravanje ravnopravnog pristupa i jednakih mogućnosti u političkom i javnom životu - uključujući i pravo glasa i kandovanja za izbore - kao i obrazovanja, zdravstva i zapošljavanja. Države potpisnice izražavaju svoju volju i spremnost da preduzmu sve odgovarajuće mjere, uključujući zakonodavne i privremene posebne mjere, tako da žene mogu uživati sva svoja ljudska prava i slobode.

Konvencija je jedini međunarodni pravni akt o ljudskim pravima koji potvrđuje reproduktivna prava žena i prepoznaje kulturu i tradiciju kao uticajne snage na oblikovanje rodnih uloga i porodičnih odnosa. Takođe, potvrđuje ženska prava na sticanje, promjenu ili zadržavanje državljanstva i državljanstva njihove djece. Države potpisnice se, takođe, obavezuju da preduzmu odgovarajuće mjere protiv svih oblika trgovine ženama i njihove eksploatacije.

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena daje veoma široku definiciju diskriminacije zasnovane po polu i predviđa obavezu država potpisnica da preduzmu niz mjera za okončanje diskriminacije žena u svim oblicima, uključujući uvođenje načela ravnopravnosti muškaraca i žena u njihov pravni sistem, ukidanje svih diskriminirajućih zakona i usvajanje odgovarajućeg zakonskog okvira zabrane diskriminacije nad ženama; kreiranje i jačanje sudskih mehanizama i drugih javnih institucija; obezbjeđivanje potpune zaštite žena od diskriminacije, te ukidanje svih akata i djela diskriminacije od strane drugog lica,

organizacije ili privrednog subjekta. Zemlje koje su ratifikovale ili pristupile Konvenciji, pravno su dužne implementirati njene odredbe u praksi.

Članom 17. Konvencije osnovan je Komitet za eliminaciju diskriminacije žena koji razmatra izvještaje zemalja učesnica, dok su obaveza podnošenja izvještaja i njihova periodičnost utvrđene članom 18 Konvencije. Naime, na osnovu člana 18 Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, države potpisnice se obavezuju da dostavljaju Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija izvještaj o zakonodavnim, sudskim, administrativnim i drugim mjerama koje su usvojile kako bi sprovele odredbe ove Konvencije, kao i o pomacima koji su učinjeni, u roku od jedne godine nakon stupanja na snagu Konvencije, a poslije toga, najmanje svake četiri godine.

Crna Gora obnovila je nezavisnost na osnovu referenduma održanog 21. maja 2006. godine, nakon čega je Skupština Crne Gore usvojila Deklaraciju o nezavisnosti 3. juna 2006. godine kojom je proklamovala Crnu Goru kao nezavisnu i suverenu državu, koja je preuzela svoje međunarodne obaveze. U skladu sa Deklaracijom i Odlukom o nezavisnosti Crna Gora je pristupila sveobuhvatnom procesu sukcesije međunarodnim sporazumima, čija je bila članica u ranijim državnim aranžmanima (SFRJ, SR Jugoslavija, Državna zajednica Srbija i Crna Gora).

Rezoluciju o prijemu Crne Gore u Ujedinjene nacije, Savjet bezbjednosti je donio na sjednici od 22. juna 2006. godine. Generalna skupština Ujedinjenih nacija je na sjednici od 28. juna 2006. godine odlučila da odobri prijem Crne Gore u UN, čime je Crna Gora postala 192 članica OUN.

Članstvom u UN otpočeo je proces definisanja liste sporazuma i konvencija kojima je Crna Gora pristupila po osnovu sukcesije, a za koje Generalni sekretar Ujedinjenih nacija obavlja funkciju depozitara. Instrument o pristupanju ovim konvencijama predat je 23. oktobra 2006. godine i obuhvata regulativu iz raznih oblasti, među kojim je i oblast rodne ravnopravnosti i zaštite žena od svih oblika diskriminacije. Na taj način je Crna Gora sukcesorskim postupkom pristupila i Konvenciji o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW).

2. Komitet za eliminaciju diskriminacije žena (CEDAW) i njegov mandat

Komitet za eliminaciju diskriminacije žena koji razmatra izvještaje zemalja učesnica čini 23 stručnjaka/inje koji/e su izabrani/e tajnim glasanjem sa liste lica „visokih moralnih standarda i kompetentnosti na polju na koje se odnosi Konvencija”, a koja su nominovana od strane država potpisnica. Kod izbora članova/ica koji/e se biraju na mandat od četiri godine, vodi se

računa i o ujednačenoj geografskoj distribuciji i zastupljenosti različitih oblika civilizacije i osnovnih pravnih sistema.

Iako se članovi/ce Komiteta nominuju od strane njihovih vlada, a biraju ih države potpisnice, oni/e djeluju u ličnom svojstvu kao nezavisni/e stručnjaci/kinje, a ne kao delegate/kinje ili predstavnici/ce svojih zemalja. Za razliku od nadzornih odbora koji su osnovani po drugim paktovima i konvencijama Ujedinjenih nacija, koji se sastoje od uglavnom pravnika muškog pola, CEDAW ima, uz jedan izuzetak, u cjelini žensko članstvo iz različitih djelatnosti ljudskog života.

Glavna uloga Komiteta prema Konvenciji jeste razmatranje izveštaja zemalja učesnica. Konvencija, takođe, daje Komitetu pravo da daje sugestije i opšte preporuke na osnovu razmatranja izvještaja i informacija koje su primljene od strane država potpisnica. Ove sugestije su usmerene na organe Ujedinjenih nacija, dok se opšte preporuke upućuju državama potpisnicama i obično se razmatra stav Komiteta o obavezama koje su preuzete po Konvenciji.

Po Konvenciji, Komitet može da pozove specijalizovane agencije Ujedinjenih nacija, koje imaju pravo da budu predstavljene tokom zasijedanja, da podnose svoje izvještaje na razmatranje. Iako Komitet pozdravlja i izvještaje nevladinih organizacija, Konvencija ne sadrži izričite odredbe koje bi se ticale doprinosa nevladinih organizacija (NVO).

Komitet zasijeda dva puta godišnje, u Ženevi.

3. III Periodični izvještaj Crne Gore o implementaciji Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)

U okviru 67. redovnog zasijedanja Komiteta UN za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena, na sastancima 1512. i 1513. (CEDAW/C/SR.1512 i 1513), održanim 11. jula 2017. godine, delegacija Vlade Crne Gore predstavila je Drugi periodični izvještaj Crne Gore o implementaciji Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW/C/MNE/2).

U dijalogu između članova/ica Komiteta i delegacije učešće su uzeli/e svi članovi i članice delegacije Crne Gore i nastup cijele delegacije je pozitivno ocijenjen. Podržani su dosadašnji naponi za postizanje napretka, uz ocjenu da će Zaključni stavovi i ocjene komiteta biti jasan pokazatelj budućeg angažovanja Vlade i svih drugih činilaca u državi.

Od nevladinih organizacija, paralelne izvještaje tzv. „shadow reports“, dostavile su: Centar za ženska prava, Sigurna ženska kuća, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Nikšić, Centar za romske inicijative, Spektra, Juventas i Queer Montenegro.

CEDAW Komitet je Ministarstvu za ljudska i manjinska prava dostavio svoja Zaključna razmatranja i preporuke (CEDAW/C/MNE/CO/2), od 21. jula 2019. godine, u vezi sa Drugim periodičnim izvještajem o sprovođenju CEDAW-a, u kojima je zatražio informacije o primjeni hitnih preporuka 21c, 37, 43c i 53b u roku od dvije godine. Vlada je usvojila Izvještaj Crne Gore o sprovođenju hitnih preporuka CEDAW Komiteta na sjednici održanoj 4. jula 2019. godine.

Treći periodični izvještaj Crna Gora je bila u obavezi da dostavi CEDAW Komitetu u julu 2021. godine.

Procesom izrade III Periodičnog izvještaja koordinirala je Direkcija za rodnu ravnopravnost Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, koja je za taj posao dobila ekspertsku pomoć preko Kancelarije UNDP u Crnoj Gori. Na početku rada na Nacrtu izvještaja pozvani su da daju svoj prilog: Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, sva ministarstva u Vladi Crne Gore i drugi organi uprave, kao i sudstvo, tužilaštvo, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda i 36 nevladinih organizacija. Nakon što je urađen Nacrt III periodičnog izvještaja svima njima je bio dostavljen na komentar, a organizovan je i konsultativni sastanak. Dobijeni komentari i sugestije su ugrađeni u Predlog izvještaja.

Treći periodični izvještaj usvojen je 23. septembra 2021. godine i isti je prosljeđen CEDAW Komitetu.

Od strane Komiteta izrađena je i lista dodatnih pitanja koja je dostavljena Ministarstvu vanjskih poslova, odnosno Ministarstvu za ljudska i manjinska prava. Naime, svaka država koja je u obavezi podnošenja izvještaja prima listu dodatnih pitanja najmanje dva mjeseca prije termina određenog za razmatranje njenog izvještaja.

Lista se priprema na osnovu informacija koje su primljene od strane nevladinog sektora, na osnovu preporuka i komentara koje je Komitet usvojio u odnosu na prethodno podnijete nacionalne izvještaje date države, kao i na osnovu aktuelnog nacionalnog izvještaja.

Odgovori nadležnih organa na dodatna pitanja CEDAW Komiteta su objedinjeni od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava – Odjeljenja za rodnu ravnopravnost, i proslijeđeni putem Ministarstva vanjskih poslova CEDAW Komitetu, januara 2023. godine.

Nakon toga Crna Gora je obaviještena da će se odbrana Trećeg periodičnog izvještaja pred CEDAW komitetom održati u Ženevi, 15. maja 2023. godine.

Pitanja članova Komiteta će biti organizovana prema grupama članova Konvencije: 1. grupa- članovi 1-6 (definicija diskriminacije nad ženama, specifične mjere za unaprijeđenje položaja žena, eliminacija tradicionalnih stereotipa i rodno zasnovanog nasilja nad ženama kao i trafiking i eksploatacijaili prostitucija); 2. grupa- članovi 7-9(učešće žena u političkom i javnom životu, jednaka prava na državljanstvo); 3. grupa-članovi 10-14 (eliminacija diskriminacije nad ženama, naročito u ruralnim područjima, u obrazovanju, pri zapošljavanju, pristup zdravstvenim uslugama, uključujući onim vezanim za seksualno i reproduktivno(jednakost žena i muškaraca pred zakonom, jednaka prava u braku i porodičnim odnosima, minimalne godine za brak). Za pojedinačne grupe zaduženi su različiti članovi Komiteta.

Pitanja će biti koncipirana na osnovu:Izvještaja i pisanih odgovora na Listu pitanja, ranjivih zaključnih razmatranja i informacija iz drugih izvora, poput Ujedinjenih nacija i drugih međuvladinih organizacija, nacionalnih institucija za ljudska prava i nevladinih organizacija.

Iz pomenutog razloga, potrebno je da sve relevantne institucije zadužene za sprovođenje odredbi Konvencije imaju svog predstavnika/cu u delegaciji, u cilju davanja kvalitetnih i preciznih odgovora.

5. Sastav delegacije koja će učestvovati na 88. zasijedanju Komiteta za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena

Polazeći od činjenice da razmatranje Trećeg periodičnog izvještaja Crne Gore o sprovođenju Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena podrazumijeva konstruktivni dijalog između delegacije Vlade Crne Gore i članova/ica Komiteta za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena, kao članovi/ice delegacije Vlade Crne Gore predloženi/e su predstavnici/ce nadležnih organa koji su direktno uključeni/e u sprovođenje Konvencije. S tim u vezi predlaže se delegacija Vlade Crne Gore u sljedećem sastavu:

1. Fatmir Gjeka, ministar ljudskih i manjinskih prava, šef delegacije;
2. Slavica Milačić, ambasadorka–stalna predstavica Crne Gore pri Ujedinjenim nacijama i drugim međunarodnim organizacijama u Ženevi;

3. Astrit Hoxha, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, član;
4. Irena Rakočević, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, članica;
5. Biljana Pejović, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, članica;
6. Irena Varagić, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, članica;
7. Sanja Žugić, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, članica;
8. Jovana Radifković, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, članica;
9. Marko Ćipović, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, član;
10. Snežana Vujović, Ministarstvo unutrašnjih poslova, članica;
11. Tijana Šuković, Ministarstvo unutrašnjih poslova, članica;
12. Mirjana Vlahović Andrijašević, Ministarstvo zdravlja, članica;
13. Jelena Dragičević, Ministarstvo pravde, članica;
14. Marija Đurašković, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija, članica;
15. Dragana Nedić, Ministarstvo finansija, članica;
16. Bojana Bandović, Vrhovni sud Crne Gore, članica;
17. Dragana Maljević, Vrhovno državno tužilaštvo, članica;
18. Sonja Vojinović, Uprava za ljudske resurse, članica;
19. Ana Tanasijević, Investiciono-razvojni fond, članica;
20. Srđan Orlandić, prvi sekretar u Stalnoj misiji Crne Gore pri Ujedinjenim nacijama i drugim međunarodnim organizacijama u Ženevi;
21. Milica Kadić – Aković, prevoditeljka;
22. Jelena Prelas, prevoditeljka.

Napominjemo da u Delegaciji nema predstavnika/ice Ministarstva ekonomskog razvoja, Ministarstva javne uprave, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Generalnog sekretarijata-Kancelarije za održivi razvoj.

Zakonom o rodnoj ravnopravnosti, Članom 3, svi su dužni da dosljedno sprovedu principe rodne ravnopravnosti i integrišu rodne perspektive u svoje politike i prakse i o tome izvještavaju.

6. Ocjena potrebnih finansijskih sredstava

Troškove učešća na 88. zasjedanju Komiteta za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena snose institucije čiji/e su predstavnici/ce članovi/ce delegacije.

Troškove angažovanja prevodilaca/teljki za simultano prevođenje snosi Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava.